

Riktlinje för socialnämndens arbete med våld i nära relation

Dokumentnamn	Dokumenttyp	Fastställt	Beslutsinstans
Styrande dokument	Riktlinje	Sn 2021-12-01 § 98	Socialnämnden
Dokumentansvarig	Giltig till		
Socialnämnden	Tills vidare		
Dokumentinformation	Dnr 00282/2021		

Riktlinje för socialnämndens arbete med våld i nära relation

Fastställda av socialnämnden 2021-12-01 § 98

Syfte

Riktlinjen är grunden för socialnämndens arbete med våld i nära relationer. Den riktar sig till samtliga medarbetare och utförare inom socialförvaltning i Arvidsjaur kommun. Riktlinjen är ett övergripande och vägledande dokument för socialförvaltningens hantering av relationsvåldsärenden utifrån gällande lagar och förordningar. Den är utformad med stöd av Socialstyrelsens handbok, Våld – Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer, som knyter an till Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOF 2014:4) om våld i nära relationer. För att handläggare och utförare ska veta hur relationsvåldsärenden ska handläggas i praktiken ska det finnas utarbetade rutiner för våld i nära relationer. Rutinerna är ett praktiskt hjälpmedel som syftar till att beskriva arbetsgången för när och hur ett relationsvåldsärende aktualiseras och utreds hos de handläggare som utreder våld i nära relation samt vilket ansvar övrig handläggare/personal på förvaltningen har.

Bakgrund

I socialtjänstlagen 5 kapitlet 11 §, definieras de ansvarsområden som åligger socialnämnden. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd reglerar bland annat ramarna för hur arbetet ska bedrivas.

- Till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp.
- Socialnämnden skall särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.
- Socialnämnden ansvarar för att ett barn, som utsatts för brott, och dennes närstående får det stöd och den hjälp som de behöver.
- Socialnämnden ska också särskilt beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvarar för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver.

Alla medarbetare inom socialförvaltningen möter människor i sitt arbete där relationsvåld kan föreligga. Det är viktigt att den som får kännedom eller misstanke om att en person kan vara utsatt för våld tar sig tid, lyssnar och lotsar personen vidare till den hjälp och det stöd som finns att tillgå. Om en medarbetare vet eller misstänker att barn upplever våld i nära relation eller själv blir utsatt för våld är det viktigt att göra en anmälan till Individ och familjeomsorgen, enligt 14 kap. 1 § SoL. Anmälan kan göras muntligt, skriftligt eller via E-tjänst.

Socialnämnden har, 2021-03-25, fastställt en handlingsplan för våld i nära relation. Handlingsplanen beskriver mål och hur dessa ska uppnås samt anger inriktning för samverkan med övriga aktörer.

Riktlinje för socialnämndens arbete med våld i nära relation

Fastställda av socialnämnden 2021-12-01 § 98

Definitioner

”Våld är varje handling riktad mot en annan person, som genom att denna handling skadar, smärftar, skrämmer eller kränker, får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från att göra något den vill.” (ATV’s, alternativ til vold, definition av våld)

Våld i nära relationer kan ta sig många olika uttryck och utgör ofta ett mönster av handlingar. Det kan röra sig om grovt våld och sexuella övergrepp men också om handlingar som inte definieras som brott, men som kan ingå i ett mönster av utsatthet.

- *Fysiskt våld* - Våld som riktar sig direkt mot den andre, exempelvis slag, knuffar, örfilar, att gripa tag i, slå någon med ett föremål etc.
- *Psykiskt våld* - Direkta hot om våld och/eller våldsamma konsekvenser. Indirekt riktat hot mot annan närstående, husdjur eller egendom. Degraderande och förödmjukande beteende, kontroll, utagerande svartsjuka, isolering, fientlig och nedlåtande hållning. Hot om att begå självmord.
- *Sexuellt våld* - Bli tvingad att delta i eller bevittna sexuella handlingar mot sin vilja. ”Tjatsex”, exempelvis att man går med på sex för att avvärja en otrevlig situation som skulle kunna utmynna i våld. ”Försoningssex”, där mannen kan se det som en positiv sexuell upplevelse efter ett gräl, men där kvinnan snarare kan uppleva det som ett övergrepp.
- *Materiellt våld* - Inredning i hemmet slås sönder, föremål kastas och slås sönder, kläder och andra personliga tillhörigheter bränns eller klipps sönder.
- *Latent våld* - Stark ilska och aggressivitet som inte är uttalad. Kan exempelvis visa sig genom kroppsspråket och skapar stor otrygghet och rädsla hos den andre.
- *Hedersrelaterat våld* - Utsätts för hot eller tvingats gifta sig mot sin vilja. Tvingats förneka sexualitet eller sexuella läggning. Den enskilde begränsas att leva efter sina egna tankar, känslor och normer. Den enskilde har önsningar som går emot familjens vilja och riskerar konsekvenser om denne framhårdar med sina önskemål.

Målgrupper

Våld drabbar människor i alla samhälls- och åldersgrupper. Begreppet närstående är könsneutralt och avser varje person som en vuxen eller ett barn har en nära och förtroendefull relation med. Den som utövar våld i nära relation kan vara man eller kvinna, partner eller tidigare partner, förälder, släkting, barn, syskon eller (i barns fall) partner till någon av föräldrarna. Våld i nära relation kan förekomma i samkönade relationer och i sammanhang där våldet kan knytas till en hedersproblematik och hedersnorm. Det är möjligt att identifiera tre huvudmålgrupper för våld i nära relation, d.v.s. våldsutsatt, våldsutövare samt barn och ungdomar som upplevt våld. I socialtjänstens arbete med våld i nära relation är det viktigt att alla inblandade kan få råd, stöd och hjälp.

Riktlinje för socialnämndens arbete med våld i nära relation

Fastställda av socialnämnden 2021-12-01 § 98

Ansvar

När den våldsutsatta har kontakt med flera olika enheter på socialförvaltningen är det av extra stor betydelse att samverkan mellan enheterna fungerar och arbetet genomsyras av en helhetssyn. Samarbete ska upprättas mellan de handläggare som utreder våld i nära relation (ViNR) och andra berörda handläggare.

- Socialnämnden ansvarar för att riktlinje och handlingsplan finns samt revideras vart annat år eller vid behov.
- Verksamhetschef ansvarar, tillsammans med enhetscheferna för att rutiner finns, är kända och revideras vart annat år eller vid behov. Enhetschef ansvarar för att riktlinje, rutiner och handlingsplan är kända av samtliga i personalgruppen. Enhetschef ansvarar för kompetensutveckling till personal, utifrån arbetsuppgifter och behov.
- Socialsekreterare och biståndshandläggare ansvarar för att uppmärksamma, aktualisera, utreda och följa upp de enskilda ärendena. De ansvarar för att initiera och sammankalla till samverkan i de enskilda ärenden där behov uppmärksammas och förutsatt att samtycke lämnats.
- All personal inom socialnämnden ansvarar för att uppmärksamma, bemöta, informera och vara behjälpliga i en första kontakt med handläggare i ViNR.

Intern samverkan

Samverkan och dialog ska ske mellan alla verksamheter inom Socialförvaltningen. Gemensamma rutiner för relationsvåldsärenden ska följas. I de ärenden där barn finns har barn- och ungdomsenheten ansvar för utredningsprocessen rörande barnen. I de ärenden där det finns missbruk utreds våldsutsattheten och missbruksproblemen parallellt. I de fall den våldsutsatta har behov av äldreomsorg, LSS-insatser eller boendestöd sker samverkan mellan biståndshandläggare och handläggare för ViNR.

Extern samverkan

Socialförvaltningen, Hälsocentralen, Polis, Kvinnojour och Kyrkan, ingår i en samverkansgrupp som träffas 2-3 gånger per år. Samverkansgruppen arbetar på ett övergripande plan med kartläggning av förekomst av ViNR, förebyggande insatser och informationsspridning.

På individnivå etableras samverkan med olika aktörer med utgångspunkt av den enskildes ålder och behov. Användandet av en Samordnad Individuell Plan (SIP) kan med fördel användas.

All samverkan förutsätter den enskildes samtycke. Finns barn med ska en orosanmälan göras till individ- och familjeomsorgen. Den utsatte ska informeras om att det är lagstadgad skyldighet som all personal inom socialförvaltningen omfattas av.

Riktlinje för socialnämndens arbete med våld i nära relation

Fastställda av socialnämnden 2021-12-01 § 98

Hantering av skyddade personuppgifter

Det är viktigt att det finns en beredskap hos kommunen att möta våldsutsatta och deras barn som lever med skyddade personuppgifter samt att det finns ett säkerhetstänkande i hanteringen av bl.a. handlingar så att t.ex. inte sekretessbelagda uppgifter kommer ut. Att ha en egen akt för den våldsutsatta och att alltid motringa i kontakter är viktigt i relationsvåldsärenden. Att även begränsa antalet personer inom socialtjänsten som känner till de uppgifter som är skyddade är betydande. Det är viktigt att utförare som ger insatser utifrån beställning från socialtjänsten har kunskap om hur de ska hantera skyddade personuppgifter och det är enhetschefens ansvar att se till att denna kunskap finns hos all berörd personal.

Rutin för hantering av sekretessmarkerade finns upprättade (*1.3.3 Riktlinje för hantering av person med skyddade personuppgifter i Socialförvaltningens verksamheter, 2020-01-30*) och ska vara väl kända samt följas av samtliga som arbetar med ärenden ViNR. Rutinen avser hantering av:

- Verksamhetssystemet
- E-post
- Brev och hantering av post
- Telefonkontakt
- Utlämnande av uppgifter till annan myndighet

Insatser

Råd och stöd - Alla handläggare inom socialförvaltningen som kommer i kontakt med människor som lever i en våldsutsatt miljö ska kunna bemöta och motivera den våldsutsatta och våldsutövaren till kontakt med handläggarna för ViNR. Den som är våldsutsatt behöver ofta, ibland vid upprepade tillfällen, stöd och information om vilka möjligheter som finns. Samtalen kan vara av olika karaktär och omfattning, beroende på omständigheterna i det enskilda fallet.

Boende – I det akuta skedet finns tillgång till skyddad boende via kvinnojouren Hera. På sikt kan den våldsutsatta behöva stöd att söka, och snabbt, få ett eget boende. Ibland kan situationen vara så allvarlig att det är lämpligare att söka boende i annan kommun. Socialtjänstlagen 2 kapitlet 8 §, punkt 2 reglerar den våldsutsattas rätt att få stöd i annan kommun om behov finns.

Ekonomi och ekonomiskt bistånd - Det är viktigt att säkerställa att den våldsutsatta har sitt behov tillgodosett gällande mat, hygien och det nödvändigaste för att klara sig i det akuta skedet samt på längre sikt. Om behov av ekonomiskt bistånd framkommer efter den inledande tiden görs en utredning om rätten till ekonomiskt bistånd. Särskild hänsyn ska tas till de merkostnader som den våldsutsatta kan ha. Vid bedömning av rätten till bistånd i form av exempelvis skyddat boende, får den våldsutsattas ekonomi inte avgöra om behövliga biståndsinsatser ska beviljas eller ej. Har den våldsutsatta egna tillgångar och inkomster kan det innebära att den våldsutsatta själv behöver bidra till sin egen försörjning. Vid handläggning av ekonomiskt bistånd i samband med relationsvåld ska separata akter läggas upp på respektive partner.

Strukturerat samtalsstöd –

Ska alltid individanpassas men kan ges till exempel via:

Den våldsutsatta erbjuds via handläggare som arbetar med ViNR

Våldsutövare erbjuds via externa utförare utifrån behov. Exempelvis kan Manscentrum i Stockholm erbjuda samtal till utövare, de arbetar rikstäckande.

Till barn som har bevittnat våld erbjuds i första hand Trappansamtal av egen utbildad personal.

Riktlinje för socialnämndens arbete med våld i nära relation

Fastställda av socialnämnden 2021-12-01 § 98

Avslut och uppföljning

Efter avslutad insats bör socialförvaltningen följa upp hur den enskilde har uppfattat bemötande, den hjälp som denne erhållit samt hur insatser och annat stöd fungerat. Det är viktigt att utvärdera om den enskildes stöd och hjälp haft avsedd effekt. Detta görs av handläggarna för ViNR.

När behov av insats och stöd upphör avslutas ärendet.

Liten checklista till personal inom socialförvaltningen

Samtal med våldsutsatta och våldsutövare

Våga se - Många gånger är det svårt att ana att en person är utsatt för våld och det är därför viktigt att våga se och våga fråga. Följande signaler är viktigt att vara uppmärksam på:

- Personen ställer in möten upprepade gånger och har svårt att komma hemifrån.
- Personen avböjer stöd som innebär insyn i hemmet eller vardagen.
- Personens pengar tar snabbt slut.
- Personens partner (eller god man, kontaktperson, förälder eller vän) är med vid alla möten och pratar kanske över huvudet på den enskilde.
- Utagerande beteende, sexuellt eller på annat sätt.
- Depression.
- Sjukskrivning och många sjukvårdsbesök, ofta med diffusa symtom.
- Rädsla, oro, ångest, sömn- och koncentrationssvårigheter.
- Psykosomatiska symtom som magont, huvudvärk, ryggvärk, etc.
- Ökad alkohol-, drog- eller läkemedelsanvändning.

Ytterligare signaler som är viktiga att uppmärksamma vid exempelvis hembesök hos personer:

- Sönderslagna tillhörigheter och möbler.
- Hål i dörrar och väggar.
- Fysiska märken, såsom blåmärken, svullnader, rivmärken.
- Verbala eller fysiska reaktioner vid exempelvis beröring, synintryck och ljud.
- Beteendeförändringar.
- Personen beskriver sig själv som en belastning för sin partner eller andra närstående, vilket även kan gälla professionella i personens nätverk.

Riktlinje för socialnämndens arbete med våld i nära relation

Fastställda av socialnämnden 2021-12-01 § 98

Våga fråga

Av flera anledningar kan det kännas svårt att fråga om våld. Det kan exempelvis finnas en rädsla för att kränka personen vid frågor om våldsutsatthet eller våldsbeteende. Det kan även vara svårt att hantera situationen om det är oklart hur informationen som den våldsutsatta ger ska bemötas. Nedanstående kan vara vägledande:

- *Våga fråga och lyssna:* I de fall som den våldsutsatta inte själv berättar, men där du misstänker att hen utsätts för våld eller har ett våldsbeteende är det viktigt att våga fråga. Gå varligt fram, avsätt tid för att lyssna och var beredd på att höra vad hen har att säga. Tänk på att det kan vara första gången den enskilde berättar om situationen.
- *Stöd:* Låt den våldsutsatta berätta utan att bli avbruten. Lyssna. Personen kan bära på känslor av skam och skuld. Tala om för personen att ingen har rätt att bruka våld mot henne/honom. Den våldsutsatta kan ha varit utsatt i flera år av systematisk misshandel. Om den våldsutsatta gör ett förvirrat och/eller splittrat intryck innebär det inte att personen inte är trovärdig. Våldet har inte bara fysiska effekter utan även långtgående psykiska konsekvenser. När den våldsutsatta berättar är det viktigt att bekräfta berättelsen och inte ifrågasätta, du behöver inte säga så mycket själv. Det är viktigt att den våldsutsatta förstår att hen inte är ensam. Om den enskilde berättar om sitt våldsbeteende är det viktigt att inte vara dömande under samtalets gång.
- *Uppmuntra till samtal:* På grund av känslor av skuld och skam berättar den enskilde till en början oftast bara en liten del av sanningen. Visa inte bestörtning över personens berättelse utan var empatisk och uppmuntra personen att berätta vidare. Personen du möter befinner sig ofta i kris.
- *Barnens situation:* Ta reda på om det finns barn i familjen och var de befinner sig. Försök också att ta rätt på om barnen hört eller sett övergreppen mot den våldsutsatta och/eller själva blivit utsatta. Tänk på att informera om din anmälningsplikt. Familjen ska i dessa fall omedelbart få kontakt med en handläggare på Barn och Unga för en bedömning av barnens hjälpbehov. Barn som inte är skrivna på adressen (t.ex. sambos barn på besök) behöver också uppmärksammas och ev. kontakt med den socialtjänst där detta/dessa barn är skrivna kan behöva tas.
- *Sekretessinformation till den enskilde:* Gör klart för den våldsutsatta att det som berättas inte kommer att komma till våldsutövarens kännedom. Det är av vikt att den enskilde informeras om sekretessen för att denne ska våga tala om våldet. Det kan vara farligt för den våldsutsatta om våldsutövaren får vetskap om kontakten med socialtjänsten. Det är även viktigt att våldsutövaren får information om att arbetet sker under sekretess och att tystnadsplikt föreligger. Undantaget är om det finns barn med. Kom ihåg att informera om din anmälningsplikt och att även den andra vårdnadshavaren kontaktas vid inkomna anmälningar.

Riktlinje för socialnämndens arbete med våld i nära relation

Fastställda av socialnämnden 2021-12-01 § 98

Genomförande

5.4.1.1 Övergripande rutin

När ett ärende inkommer till Socialtjänstens myndighetsutövning inom Individ- och familjeomsorgen och biståndsenheten görs en sökning i befolkningsregistret för att se var den enskilde är folkbokförd.

5.4.1.2 Rutin för överlämnande av ärende till annan kommun

Ett ärende som avser vård eller någon annan åtgärd i fråga om en enskild person kan flyttas över till en annan kommun. En kommun som anser att ett ärende ska flyttas över ska begära det hos den andra kommunen. Ärendet ska då flyttas över om den som berörs av ärendet har starkast anknytning till den andra kommunen och det med hänsyn till den enskildes önskemål, hjälpbehovets varaktighet och omständigheterna i övrigt framstår som lämpligt.

Ibland kan det vara så att den enskilde förhållande i den inflyttade vistelsekommunen förändras även om ansvaret för denna person åvilar den forna bosättningskommunen. Det kan då vara mer lämpligt att inflyttningskommunen tar över ansvaret genom överflyttning. Begäran om överflyttning ska ske skriftligen och mottagande kommun måste så snart som möjligt svara skriftligen och ange sin inställning, vilket är särskilt viktigt när frågan rör barn.

Uppföljning, utvärdering och revision

Uppföljning av att rutiner finns och är ändamålsenliga görs årligen. Dessa riktlinjer revideras/uppdateras efter ett år och därefter vartannat år och/eller vid behov.

Styrdokument och relaterad information

- Socialstyrelsens handbok, Våld – Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer. (2016-6-37)
- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOF S 2014:4) om våld i nära relationer.
- Socialtjänstlagen (2001:453)
- Folkbokföringslagen (1991:481)
- Offentlighets- och sekretesslag (2009:400)
- ATV (alternativ till vold)
